

POKROK ZÁPADU

PUBLISHED WEEKLY

Entered at the Post Office at Omaha, Neb., as second class mail matter.

Published by Pokrok Publishing Co., 1309-1311 Howard St. — Tel. 2913.

Subscription by mail — \$1.00 per year.

Vydává:

YDAVATELSKÁ SPOL. POKROKU. VÁC. BUREŠ, ředitel.

1309-1311 Howard St. — Telefon 2913.

Předplatné ... \$1.00 na rok. Do Čech \$2.00 na rok.

Adresujte jednoduše

POKROK ZÁPADU, OMAHA, NEB.

Omaha, Neb., dne 14. srpna 1907.

V těchto dnech zavítal mezi nás prof. T. G. Masaryk, jeden z nejpobornějších českých lidí, profesor filosofie na pražské universitě a poslanec na rakouské radě říšské. Jak už dříve jsme oznámili, do Ameriky pozván byl mezinárodní radou sekty Unitářů a jinými náboženskými mysliteli, aby koncem září účastnil se náboženského sjezdu v Bostoně. Po sjezdu konati bude populární přednášky po českých osadách. V jednom z čísel květnových zmínili jsme se v delším článku o dr. Masarykovi a dopodrobna rozebrali jsme se o jeho blahodárné činnosti a práci osvětové. Prof. Masaryk je jaksi spjat s českou Amerikou a proto jméno jeho není tu neznámo. Osobnost jeho je jednou z nejzajímavějších. Původně byl kovářem, avšak vlastní svou píli a nadáním vyšinul se na jednoho z prvních myslitelů světových. Narodil se dne 7. března v Hodoníně na Moravě. Po dosažení české universitě v roce 1883 stal se její profesorem. Již z těch dob známa je jeho neúporná práce na poli osvětovém a vědeckém. Není pochyby, že prof. Masaryk bude mezi zdejšími krajany všude vřele uvítán. Pan profesor po odbytu prací sjezdových, jak povědomo, má v úmyslu uspořádati mezi našimi krajany několik přednášek. Znovu upozorňujeme naše spojky zde na Západě, aby hleděly si přednášky zajistiti co nejdříve. Prof. Masaryk hodlá přednáškám věnovati pouze měsíc. Přednášky jeho zajisté budou požitkem nad jiné skvělým a naše spojky neměly by si nechati ujíti tuto příležitost k jejich vyslechnutí. Neletujte těch několik dolarů, které věnujete na úhradu cestovního. Pozvete-li prof. Masaryka mezi sebe, vykonáte tím velice mnoho ve prospěch svého členstva. Poznáte jednoho z prvních reprezentantů české delegace na radě říšské, poznáte jednoho z nejučinnějších českých lidí, seznámíte se s novými proudy a směry v našem národě a tím značně přispěte k rozšíření duševního vašeho obzoru. Pokud je nám známo, Omaha a Wilber byly prvními osadami v Nebrascce, které o přednášku se ucházely. Bude-li již jednou prof. Masaryk na Západě, měly by i ostatní větší české osady jej mezi sebe pozvat a s ním se seznámiti. Kdyby spojilo se několik českých osad, v nichž postupně přednášky konány by býti měly, tu vydání pro každou z nich bylo by nepatrné. O přednášky možno vyjednávatí prostřednictvím právníka, krajana Tomáše Čapka, 300 East 72nd St., New York, N. Y. Doufáme pevně, že budeme moči prof. Masaryka zde na Západě uvítati a že přednášky, budou-li uskutečněny, těšiti se budou veliké návštěvě.

O zástupci svobodomyšlných Čechů amerických k sjezdu Volné Myšlenky, který v měsíci září odbývá se bude v Praze, bylo již definitivně rozhodnuto. Byl jim jmenován dr. Iška. Byly to vážné chvíle, když jednání bylo o tom, kdo má zastupovati nás Čechy svobodomyšlné na kongresu pro nás Čechy důležitém a památném už tím, že koná se na půdě české a v střed-

sku českého života. Pravíme, že byly to chvíle vážné, ačkoliv jsme v pochybnostech, možno-li mluviti o vážnosti práce tělesa, v němž většinu mají lidé, jimž především jedná se o osobní prospěch a ti, již nalézají se v jejich veku. Jednalo se tu o to, kdo má reprezentovati myslící českou Ameriku na sjezdu nejdůležitějších svobodomyšlných pracovníků a tu zcela přirozeně volba nebyla tak snadnou a jednoduchou. Před časem napsali jsme, že redaktor prof. J. J. Král byl by nejspolehlivějším našim zástupcem, nejen z té příčiny, že dokonale ovládl jazyk této země, ale též proto, že už od drahých let pracuje v zdejších svobodomyšlném hnutí a že poměry jsou mu známy dokonale. Známé prof. J. J. Kráse osobně a poznali jsme v něm duši zlatou a upřímnou. Ale u nás poctivě duše nejsou v oblibě. U nás chodí se podivnými cestami. Zde daří se jen šarlatánům, kupčím a lidskou důvěrností, humbukářům a demagogům. Ti přijímají se s otevřenou náručí, kdežto ti, již přicházejí se štítem čistým pokálekji se bahnem pomluv. Člověk by se často zalknul studem nad tím, co všechno u nás děje se ve jménu svobodomyšlnosti a prospěchu dobré české věci v Americe. Když před časem proskakovaly zprávy o oběsilání kongresu Volné Myšlenky, neměli jsme ani tušení, že konec konců dojde k takovému kotrmelci. Věděli jsme však, že k něčemu podobnému věci se nechlují. Poznali jsme to zejména z boucharonského nadšmáním se Iškova ve "Svornosti", kde na sebe ukazoval jako na sloup zdejší svobodomyšlnosti, kde vychvaloval se až do nebes a sobě jedinému přičítal "zdar" sjezdu svobodomyšlných. Po přečtení těch několika redakčních notiček, jichž, jak později vyšlo na jevo, sám Iška byl původcem, jsme si odplivli. Tušili jsme z nich, že jsou náběhem k věcem, jež přišly později. Věděli jsme dobře, že jsou žebříkem, po němž jich původce chtěl se vyšplhati k místu delegáta. Tehdy však myslili jsme za to, že lid nás má tolik soudnosti, aby rozeznal farizejství od poctivosti, kupčení s lidskou duší od upřímnosti a upřímnosti. Tehdy doufali jsme pevně, že za žádných okolností nedojde k pyramidálnímu kotrmelci, před nímž stojíme dnes. Ale došlo! Farizejství může slaviti svoje vítězství a může triumfovati nad vším, co u nás je poctivého a dobrého. Člověk, který stal se v Čechách směšným svou nezásadností a přebíháním z jednoho tábora do druhého, člověk, který v českých v pravdě pokrokových kruzích je úplně nemožným, člověk, který v sprostotě a nemravném semšněšování přesvědčení druhého vidí prospěch svobodomyšlnosti, člověk, který do nedávna nevěděl má-li býti svobodomyšlným, či má-li nadále působiti jako kněz, člověk, jehož slova číli neupřímnosti a jsou studenější ledu, člověk, který svým chameleontstvím stá se prosulým, objevil se náhle opět ve vlasti jako zástupce tisíců a tisíců amerických Čechů. Podivná skutečně pro bohy.

"Rozhledy" přece jen konec konců přišly k náhledu, který my měli hned na počátku, že sjezd svobodomyšlných v Chicagu neměl žádného jiného cíle, než postaviti k veslům celého svobodomyšlného života Iškovo-geringerovské sdružení. V posledním svém čísle podrobněji rozebraly se o událostech posledního doby a napsaly o tom několik slov opravdu mužných a upřímných. "Rozhledy", jako my, dokonale prohledly vlastnosti člověka, který nyní rád hrál by si na duševního vůdce svobodomyšlných Čechů amerických. Pod nadpisem "Těžká emancipace z klerikalismu" píše: "Největší potíž s p. Iškou jest, že sice flekl s klerikem a hned dvakrát, jednou katolickou, podruhé starokatolickou, ale ta přeměna byla pouze zevnější — smyšlením, povahou, letorou zůstal farářem, klerikem, se všemi páskými vlastnostmi těchto "bojovníků božích." Jako doklad odkazujeme čtenáře na zprávu o

poslední schůzi Výkonného Výboru ve "Svornosti" na jeho poslední proklamaci a hlavně ovšem na jeho návrh sjezdu předložený na zřízení jakéhosi svobodomyšlného indexu a svobodomyšlné inkvisice. On vůbec nemůže pochopiti, že někdo jiný může míti odlišné náhledy, je to stále farář, kterého každý odpor rozčiluje, jenž v odpárcích svých vidí pouze neposlušné ovečky, které přece ve všem a všudy mají dbáti svého pastýře. Již ta začáteční věta té jeho proklamace: "Odmítám veškeru zodpovědnost — — —" Co pak někdo očekává nebo svaluje zodpovědnost za jednání celého Výboru na p. Išku? Lidem v pravdě svobodomyšlným něco podobného ani nenapadne, ti vědí, že p. Iška jest pouze jedním členem Výboru, jako kdokoli jiný, a ti nečiní jej zodpovědným za jednání celku nebo většiny. To konsistof činí faráři zodpovědným za počínání jeho oveček. Zpráva ve "Svornosti" o posledním schůzi Výboru, psaná p. Iškou, epí typickou klerikální neomaleností a surovostí; je to tentýž tón, jakým pražský "Čech" píše o chystaném mezinárodním sjezdu Volné Myšlenky. "Beran", "nohledové", "vykuchat", "odplivnout" — chcete lepší doklad, ž klerikál, praštili s klerikem, nepřestává ještě býti klerikem! To neustálé odvolávání se p. Išky na "Západ", nám opět připomíná klerikální: "oh, ty milý lide venkovský" — ovšem, že milý, neboť v něm nejlépe kvete jim pšenice. V Americe "Západem" míněná byla a dosud jest ta velikost obilná západně od Alleghenských hor, Chicago je na západě, ba nazýváno jest metropolí Západu, avšak my Češi patrně jsme si udělali nové, zvláštní rozdělení. Ona hranice nebyla sice dosud určité stanovena, ale snad začíná "někde za Chicagem." My jsme na Západě — na tom česko-americkém Západě žili přes čtyry roky, přišli jsme do styku se sty tanních náčinů z venkova, hlavně během výstavty Zamississippi, kdy několik týdnů jsme bydleli v českém hotelu "Prague" v Omaze, zachovali jsme si v srdci vřelé místočko pro ten česko-americký Západ, poznali jsme tam dosti uvědomělé lidi roduků, a z té příčiny neradi vidíme, když se ten Západ líčí, jako by byl celý padl na kolena před pletilem svobodomyšlnosti p. Išky. Jisto ovšem jest, že pan Iška dovedl si tam získati značný počet předáků ve spolcích a vlivných osob vůbec.

O té činnosti dra. Išky na Západě mohli bychom i my vyprávěti celou řadu pěkných věcí, leč nechme o tom mluvit. "Rozhledy", které píší v dalším: "Americká reklama je po věstnou po celém světě, nejvíce Barum ji proslavil, z obchodu přešla i do náboženství — různé církve vynalézají všeliké přitažlivosti pro věřící — ale zda-li se prospěje reklamou, a to dry-ániekou reklamou, svobodomyšlnosti, hnutí pokrokovému, opírajícímu se o rozum, zůstane při nejmenším spornou otázkou. A my aspoň s barnumovským způsobem reklamy p. Išky nedovedeme se smířiti. Chvalozpěvy o úspěších p. Išky, předběžnou reklamu z míst, kde měl mluvit, dopisy podepsanými fiktickými jmény, obstarával si obyčejně p. Iška sám, a někdy to přehazoval o všecky meze. Máme dosud v ruce jeden dopis takový, v rukopise p. Išky, zaplaný do jednoho západního týdeníku, a podepsaný jako "Jeden zvědnavý z okolí Wilson," kde p. Iška slibuje v přednášce "nevědaný a nešlýchaný požitek" prý "čím větší návštěva bude, tím lépe dokážeme, že jsme uvědomělými občany této země," sděluje, že "v tomhle týdnu mluvíme jen o Iškovi a jeho nedělní přednášce" a proto "o úrodě a prohibičních jindy," atd.; četli prý "zprávy o úspěchu Dra. Išky ve všech českých osadách", atd. Líbí-li se někomu takový způsob reklamy při šíření svobodomyšlnosti, well and good, ale hlásá-li někdo, že patří náboženský humbuk, neměl by sám býti humbukářem. Zde sotva je na místě

homeopatický princip léčení stejného stejným. A co přednáška "Kam přijdou duše popravených vrahů," kde slibován skvostný požitek a že "pobavíme se a zasmějeme se." To ještě tam seházele "r-r-r-bum-bum-bum, jen de-sák, dámy a pánové, právě oběsili tři vrahy, to se zasmějete, až zvíte, kam přišly jejich duše!" A jiná přednáška "Myšlenky o Thawové procesu," nebo jak to téma bylo. Se zadostučiněním jsme tehdy četli, že pan přednášejel mluvil téměř ku prázdným sedadlům. — O němž podobným můžeme vyprávěti i my. Asi před dvěma lety účastnil jsem se Iškovy přednášky v Oklahoma City, Okla. Přednáška, jako obyčejně, vypočítána byla na nejnižší vkus davový a hemžila se vtipy, často několika koňských sil. Ale neminula se s účinkem. Účastníci se náležitě "rozdváděli" a snad vyššího účele přednáška neměla. Pilo a tancovalo se, až se hory zelenaly. Po půlnoční zábava počala vážností. Těžko říci, co toho bylo příčinou. Mezi účastníky našla se však vtipná hlava, která vše doporučila, aby zavolan byl dr. Iška, který díel na blízké farmě, aby přítomné trochu povzbudil. Dr. Iška ochotně přišel, viděl a zvětlil. Promluvil jen několik málo slov a zábava rozprudila se zase ve zvýšené náladě. Do rána se státně tancovalo! Co k tomu podotknete vy, kteří ještě pochybujete o mocnosti a síle jeho slova?

SVĚTOVÝ KONGRES VOLNÉ MYŠLENKY V PRAZE.

Co je to Volná Myšlenka? Dvě věci: idea a pak světový spolek, mající své členy dnes ve všech zemích světa. Povíme si něco o obou. Každé násilí plodí zase násilí dle fyzického i společenského zákona, že tlak buď protitlak. Jsou násilí hmotná a vyvolávají zase hmotnou odvetu: jsou též a to četnější násilí duševní, páchaná jednotlivci, skupinami lidí, kastami atd. na myšlenkách lidských, na idejích. Nátlak tento rovněž vzbuzuje odpor, touhu po splacení, místo vzájemné pracujících složek společnosti nastává pak boj, zápas, útok jedněch proti druhým. Vývoj není pak harmonický, ale zdržovaný, nicméný, k veliké škodě celé společnosti. Kdyby bylo ponecháno každé lidské myšlence, aby se volně projevila, nebylo by takových škod; hloupé a výstřední myšlenky zabíjí se samy sebou, neboť jsou ostatními kontrolovány na své správnosti. Za to však ustálený odpor proti novým myšlenkám zabíjel často ideje nejužitečnější a nejvhodnější, které se tak mnohem později uplatnily a které lidstvo pak jako výborné a zcela pravdivé uznává.

Vysvětlíme si to blíže: Idea křesťanská byla přímo zalita krví a přece zvítězila. Galileo Galilei musil odpřisáhnouti a odpykat žalářem, že země se točí a dnes se to učí v školách. Pytvá byla ve středověku zakázána a lékaří pronásledována, kdežto dnes se o mrtvolu pro pytevnu stará stát. Arrago, slavný hvězdár, po zprávě, že kdesi padaly meteory, pravil: "I kdyby teď přede mnou spadl, budu tvrdit, že je to nesmysl!" a všechna musea na základě toho vyházela své meteory, "kameny spadlé s nebe," na smetiště. Davy, slavný chemik, napsal posměšný článek proti jistému chemikovi v Londýně, jenž chtěl zavěsti plynové potrubí; konce se základě toho byla odepřena. Napoleon, když se mu představil Fulton a řekl, že zbuduje parník, jenž bude moči třikrát rychleji plouti než plachetní loď, řekl k sekretáři: "To je blázen!" a nedal svolení. Palissy byl celou svou rodinou a sousedy prohlášen za blázna, že hledal glaucy — a jeho jméno jest nesmrtelné. Stephensonovi nechtěli dovozt sedláci klást koleje; energický Stephenson vytrhl měrnou tyčku a zmlátil útočníky; kdyby podlehl, kdo ví, jestli bychom jezdili. O Kolumbavi mysleli, že je potrhlý a dali mu na ce-

stu kolem světa tři staré šalupy, že jen náhoda dobrého počasí po celou jízdu je dovedla na břeh Ameriky; při prudké bouři by lidé utonuli a snad po sta let by se nikdo neodvážil daleko ode břehu. Upálený Hus vzbudil války husitské. Hellenbach byl dlouholetým příspivatelem Liebigových "Annale der Chemie"; když poslal zprávu o ódech, zakázal mu Liebig psáti a dnes se fotografují paprsky z nás vycházející. Řekněte, že jste esperantistou a že jste stokrát s úspěchem upotřebil této výborné řeči a tisíce lidí i třeba intelligenčních, neznajících z ní pranic, prohlásí vás za blázna. Cuvier, slavný paleontolog, semšněšoval vědecké kolegy, že hlásali vývoj a ne stvoření. Voltu chtěli zavřítí do blázince, že studoval elektrické zjevy na žábách. Diviše by byli snad za hromosvod utoukli, Lavoisier byl prohlášen za osla, že nevěřil na neexistující plyn flogiston; kapení hodinky zlásky se lidstvu nesmyslem, balon nesmyslem, fotografie drahou a hloupou hračkou, parní stroj zbytečností atd., atd., atd. To jen tak letí hlavou; kdo by chtěl psáti: Dějiny předsudků, knihu k poučení lidstva a probíral by v historii materiál, ten by shledal jednu kardinální vadu lidstva: že totiž červánky každé nové myšlenky naleznou lidstvo spící a žo koutovní, jež oznamuje východ slunce, bývají obyčejně rozespalci ze zlosti vyškubána péra, ne-li zakroucen krk.

Odstranit tuto velkou vadu lidstva, toť úkol nové doby: povolit každé myšlence, ať v oboru náboženském, politickém či sociálním, průběh, neznásilňovat ji. Ať se rozletí: nemá-li živnosti, zahyne, je-li správná, nejdou se v ní nové krásné možnosti života a radosti lidské. To je idea, která se vtělila ve svaz Volná Myšlenka. Roku 1880, kdy brožila reakce celé Evropy, sešlo se v Bruselu několik mužů a založili světovou ligu na hájení práva k volnosti myšlení čili k svobodě svědomí. Byl to Herbert Spencer, Charles Bradlaugh, David Strauss, Wilhelm Liebknecht, Cesar de Paepe, Jakob Mohelott, Karl Vogt a jiní. Konaly se kongresy, veřejnost s tiskem umlčujícím se jich nevědoma; až konečně nastal kongres jubilejní na oslavu 25letého trvání, r. 1904 v Římě. Od té doby počíná nový ruch; ve Francii provedena odluka státu od církve, v Anglii podán zákon školský, v Čechách založena česká, německá a slovinská sekece; drobných prací na sta, na tisíce, jichž nelze zde ani ve stručnosti uváděti.

Volná Myšlenka hlavně v Čechách jest považována za pouze protiklerikální. Není ale zde bylo tolik útoků na volnost přesvědčení ze strany klerikální, že nezbylo času k hájení jiných idej; na kongresu budapeštském však se česká V. M. chtěla zastat důrazně i utlačovaných Slováků a učiní tak zajisté i na kongresu pražském.

Kongres tento dostal se do Čech šťastnou náhodou. Politické reakcionářství v Uhrách by musilo býti ztepáno hned na kongresu samém a proto bylo správné, když hostitel úlohy té se vzdal. I nám Čechům prospěje, poněvadž jej potřebujeme jako soli.

Praha si na něm bude ovšem k nevelkému prospěchu kongresu — broustiti zuhy a zkoušet sílu na příští mezinárodní kongresy, které se dosud konaly pouze ve světových městech. Praha tím vstupuje v jejich řady a musí dle toho se měnit i její život a vzhled.

S cizinci přijde i pověst; návštěvníci kongresu skoro všichni vládnou párem a jednání Prahy rozletí se v tisíce ohlasek po světové žurnalistice. Každá pochvala přitáhne nový turistický proud a s tím i penězmi; z turistů bohatnou i hornaté země!

Bude to mít pro nás i význam vnitřní: tisíce lidí je zakřiknutých, bláznivých, bojících se pronésti volně myšlenu. Při vědomí, že za nimi stojí síla, opora, že existuje tisíce lidí jemu příbuzných, mnohý pozvedne hlavu a